

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE CRNE GORE

PROGRAM RADA ZAVODA ZA 2020. GODINU

*(Mjere i aktivnosti iz Akcionog plana
zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za
2020. godinu koje sprovodi Zavod)*

Podgorica, januar 2020. godine

UVOD

Članom 76 Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti predviđeno je da Upravni odbor Zavoda za zapošljavanje Crne Gore donosi godišnji Program rada kojim se utvrđuju mjere i aktivnosti iz Akcionog plana zapošljavanja koje sprovodi Zavod.

Akcionim planom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za 2020. godinu, usvojenim na 152. sjednici Vlade Crne Gore održanoj 16.1.2020. godine, obuhvaćeni su i objedinjeni ciljevi i prioriteti politike zapošljavanja kroz mjere i programe zapošljavanja u skladu sa ciljevima definisanim u Nacionalnoj strategiji zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020. godina.

Budžetom Crne Gore za 2020. godinu u dijelu mjera i aktivnosti iz Akcionog plana, koji sprovodi Zavod za zapošljavanje, opredijeljeno je 11.500.000,00 Eur (od toga 245.010,00 Eur predstavlja novčanu pomoć saglasno odredbama Pravilnika o načinu ostvarivanja novčane pomoći za nezaposlena lica). Od navedenih finansijskih sredstava 8.300.000,00 Eur se odnosi na Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Programom rada utvrđene su mjere i aktivnosti iz Akcionog plana zapošljavanja, koje u 2020. godini sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore. Program rada Zavoda za 2020. godinu sistematizovan je tako da su **u prvom dijelu**, u sažetoj formi, data osnovna programska polazišta i osnovne karakteristike kretanja na tržištu rada u 2019. godini, u komparaciji sa 2018. godinom (Godišnjim Izvještajem o radu Zavoda za 2019. godinu daju se detaljniji podaci), **u drugom dijelu** dati su osnovni elementi realizacije mjera i aktivnosti predviđenih Akcionim planom u kojima je nosilac ili partner u realizaciji Zavod za zapošljavanje, a koje će se operativno-tehnički i dinamički realizovati na osnovu odgovarajućih odluka Upravnog odbora Zavoda, a **u trećem dijelu** finansijski okvir za realizaciju programskih aktivnosti.

Zavod za zapošljavanje, pored mjera obuhvaćenih Programom, realizuje i druge redovne aktivnosti vezane za:

- vođenje evidencija i tehnologiju rada sa nezaposlenim,
- ostvarivanje prava za vrijeme nezaposlenosti,
- korišćenje sredstava iz međunarodnih fondova,
- redovno analiziranje i izvještavanje o kretanjima na tržištu rada,
- pravne poslove,
- odnose sa javnošću,
- međunarodnu saradnju,
- softverske i hardverske podrške aktivnostima Zavoda i
- druge poslove u oblasti zapošljavanja, u skladu sa Zakonom i drugim propisima.

I. POLAZNE OSNOVE I AKTUELNA KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA

1. Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020

Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, kao programski okvir za definisanje politike zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa predstavlja sektorski doprinos otklanjanju prepreka privrednom rastu Crne Gore i direktan je nastavak strateškog okvira koji je postavljen Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za period 2012-2015. godine.

Strukturno gledano, Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020 sadrži četiri prioriteta koji su usko povezani i sprovođenje svakog pojedinačnog u velikoj mjeri zavisi od uspjeha ostalih prioriteta.

Strategijom su definisani sljedeći prioriteti:

Prioritet I: Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti,

Prioritet II: Efikasno funkcionisanje tržišta rada,

Prioritet III: Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada,

Prioritet IV: Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva.

Prvi prioritet, ***Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti***, odnosi se na unapređenje poslovnog okruženja, porast konkurentnosti i jačanje makroekonomske stabilnosti u cilju ubrzanja privrednog rasta kao glavnog generatora rasta zaposlenosti. Takođe, odnosi se na mjere aktivne politike zapošljavanja koje su usmjerene prema većoj efikasnosti tržišta rada, uključujući i jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje.

Drugi prioritet, ***Efikasno funkcionisanje tržišta rada***, odnosi se na promovisanje fleksigurnosti i smanjivanje rigidnosti zakonodavne zaštite zaposlenja, usaglašavanje sa evropskom regulativom politike zapošljavanja i socijalne politike, kao i podsticanje formalizacije neformalne zaposlenosti kroz dobro odmjeren balans podsticaja, prevencija i sankcija.

Prioritet ***Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada***, odnosi se na rast produktivnosti i razvoj ljudskih resursa kroz unapređenje znanja, vještina i kompetencija u cilju povećanja mogućnosti zapošljavanja i povećanja konkurentnosti kroz formalno obrazovanje, neformalno učenje i osposobljavanje. Implementacija strateškog cilja trebalo bi da doprinese smanjenju kvalifikacionog jaza (između tekuće tražnje na tržištu rada i znanja i vještina na strani ponude rada).

Kroz prioritet ***Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva*** djelovaće se na unapređenje socijalnih davanja i usluga socijalne i dječje zaštite, u cilju bolje pokrivenosti i aktivacije ranjivih grupa, integracije u obrazovanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom, kao i na podsticanju uključivanja pripradnika ranjivih grupa na tržište rada.

2. Strateški okvir za izradu Akcionog plana

Akcionni plan zapošljavanja, kao osnovni instrument sprovođenja aktivne politike zapošljavanja, ima za cilj definisanje mjera i aktivnosti i njihovog finansijskog okvira za period od jedne godine.

Strateški okvir za izradu Akcionog plana predstavlja Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, kojom su, pored prioriteta, postavljeni i definisani ciljevi. Planom se definiše stanje i tokovi na tržištu rada, mjere i aktivnosti za ostvarivanje ciljeva, finansijski okvir za sprovođenje mjera i aktivnosti, nosioci pojedinih mjera i aktivnosti, pokazatelji uspješnosti (indikatori) realizacije mjera i aktivnosti, kako bi se dostigli ciljevi u okviru prioriteta definisanih Nacionalnom strategijom. Akcionim planom je naglašen značaj sveobuhvatne, multisektorski zasnovane politike zapošljavanja, kao i inteziviranje primjene mjera, kojim bi se djelovalo na rast zaposlenosti i aktivnosti stanovništva, a kroz to i smanjenje nezaposlenosti.

3. Pregled kretanja na tržištu rada u 2019. godini

Osnovne karakteristike ostvarenih kretanja na tržištu rada prema indikatorima **Monstata** kao šireg uvida u cjelinu kretanja i stanja na tržištu (**Anketa o radnoj snazi** za III kvartal 2019. godine – rezultati Ankete objavljeni 17.12.2019. godine i III kvartal 2018. godine):

- **Broj aktivnog stanovništva** se povećao sa 287.800 na 299.900 ili za 4,2%.
- **Stopa aktivnosti stanovništva** starosti preko 15 godina je u III kvartalu 2019. u odnosu na III kvartal 2018. godine **porasla za 2,4 p.p.** sa 57,6% na 60,0%. Stopa aktivnosti muškaraca, je porasla za 2 p.p. (sa 66,5% na 68,5%), a stopa aktivnosti žena je porasla za 2,7 p.p. (sa 49,1% na 51,8%).
- **Ukupna zaposlenost** je u III kvartalu 2019. godine u odnosu na III kvartal 2018. godine porasla za 2,83% (sa 247.200 na 254.200), pri čemu je u poljoprivredi, nepoljoprivrednim i uslužnim djelatnostima smanjena, a povećana u uslužnim djelatnostima.
- **Stopa zaposlenosti** je porasla je sa 49,5% na 50,9% ili za 1,4 p.p. Kod muškaraca je porasla sa 56,8% na 57,8%, a kod žena porasla sa 42,5% na 44,1%. Stopa zaposlenosti kod starosne grupe 15-64 godina je porasla sa 56,6% na 57,8% (kod muškaraca sa 63,1% na 64,1%, a kod žena sa 50,2% na 51,4%).
- U strukturi zaposlenih smanjeno je učešće onih koji imaju stalno zaposlenje odnosno **ugovor o radu na neodređeno vrijeme** (sa 65,4% na 65%) dok je povećano učešće onih koji imaju ugovor o radu na određeno vrijeme (sa 34,6% na 35%).
- U središnjem, primorskom i sjevernom regionu regionu zaposlenost je veća za **1,73%, odnosno 4,65% i 3,51%**, a u skladu sa tim je povećano učešće regiona u ukupnoj zaposlenosti.
- **Broj nezaposlenih** se, po Anketi o radnoj snazi, povećao sa 40.600 na 45.700 ili za 12,56%.

- **Stopa nezaposlenosti, prema podacima Monstata, je povećana (14,1% : 15,2%),** pri čemu je stopa nezaposlenosti muškaraca povećana sa 14,7% na 15,5%, dok je stopa nezaposlenosti žena povećana sa 13,3% na 14,8%. Stopa nezaposlenosti u EU28 je u proteklih godinu dana imala trend smanjena tako da je u novembru 2019. godine bila 6,3%, a u novembru 2018. godine 6,5%. Najniža je bila u Češkoj Republici 2,2% i Njemačkoj 3,1%, a najveća u Grčkoj 16,7% (avgust 2019. godine) i Španiji 14,1%.
- **Kod mladih** uzrasta 15-24 godine stopa aktivnosti je povećana sa 35,5% na 42,3%, zaposlenost je povećana sa 26% na 33%, a stopa nezaposlenosti smanjena sa 26,8% na 22%. Stopa nezaposlenosti mladih u EU28 u oktobru 2019. godine je bila 14,2% (najniža je bila u Češkoj 5,5%, a najveća u Grčkoj 33,1% (avgust 2019. godine), Španiji 32,8% i Italiji 27,8%.
- Prema Anketi, od ukupnog broja zaposlenih u III kvartalu 2019. godine 18,1% lica je **bilo samozaposleno** odnosno bavilo se nekim vidom preduzetništva što je blagi pad u odnosu na III kvartal 2018. godine (19,2%). Mušku populaciju karakteriše značajno veći stepen preduzetničke aktivnosti, odnosno sopstveni posao posjeduje 24,6% zaposlenih muškaraca, dok ovaj vid karakteriše svega 9,8% zaposlenih žena.
- **Prema podacima Monstata,** prosječan broj registrovane zaposlenosti u periodu I-IX 2019. godine je bio 204.230 ili za 8,2% veći u odnosu na isti period prethodne godine (188.687).
- **Posmatrano po pojedinim sektorima,** najveći rast broja registrovano zaposlenih ostvaren je u stručnoj, naučnoj i tehničkoj djelatnosti (veći za 23,7%), građevinarstvu (veći za 19,2%) i uslugama smještaja i ishrane (veći za 16,8%), dok je broj zaposlenih u djelatnosti snadbijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacijom niži za 0,8%.

Osnovne karakteristike ostvarenih kretanja na tržištu rada u 2019. godini prema podacima o registrovanoj nezaposlenosti, odnosno evidencijama Zavoda za zapošljavanje:

- Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje **na dan 31. decembar 2019. godine nalazilo se 37.616 nezaposlenih lica** (od toga je žena 21.967 ili 58,40%). U odnosu na 31.12.2018. godine (41.378 lica, a od toga 23.944 žena ili 57,87%) broj nezaposlenih je smanjen za 3.762 lica ili za 9,09%.
- Stopa registrovane nezaposlenosti na dan 31. decembar 2019. godine je bila 16,21%, a na isti dan predhodne godine 17,83%.
- Regionalno broj nezaposlenih smanjen je u svim regionima, a najviše u centralnom regionu za 1.871 ili 12,35% lica, u primorskom 1.026 ili 16,28% i u sjevernom za 865 ili 4,34% lica.
- Zaposlenje preko jedne godine traži 23.071 lica ili 61,33% od ukupnog broja nezaposlenih na evidenciji Zavoda (na dan 31.12.2018. godine 24.370 lica ili 58,90%), preko tri godine 10.582 lica ili 28,13% nezaposlenih (31.12.2018. godine 7.229 lica ili 17,47%), a preko 5 godina 3.396 ili 9,03% (31.12.2018. godine 3.558 ili 8,6%).

- Nezaposlenost mlađih kategorija nezaposlenih (do 25 godina) u ukupnoj nezaposlenosti je smanjena sa 5.362 na 4.313 (sa 12,95% na 11,46%), dok je učešće starijih od 50 godina nominalno smanjeno sa 12.698 na 12.565, ali je relativno posmatrano povećano sa 30,68% na 33,40%.
- Učešće nezaposlenih bez radnog staža u ukupnoj nezaposlenosti povećao se sa 41,39%, na 41,55% dok je učešće nezaposlenih sa stažom smanjio sa 58,61% na 58,44%.
- U 2019. godini na evidenciju Zavoda za zapošljavanje se prijavilo 27.545 lica, od čega je 16.343 žene ili 59,33%. Od navedenog broja, broj lica koja se prvi put prijavljuju je 5.521 ili 20,04%, dok se 22.024 lica ili 79,95% već prijavljivalo na evidenciju Zavoda. U odnosu na 2018. godinu prijavljeno je 6.489 lica manje ili 19,06% (u 2018. godini – 34.034 novoprijavljenih).
- U 2019. godini, tražnja za radnom snagom posmatrana kroz prijavljivanje slobodnih radnih mjesta, kao jedan od osnovnih pokazatelja apsorpcione moći tržišta, odnosno mogućnosti zapošljavanja, je veća u odnosu na prethodni period. U 2019. godini poslodavci su Zavodu za zapošljavanje prijavili 32.344 slobodna radna mjesta kroz 16.934 prijave o slobodnim radnim mjestima. U odnosu na 2018. godinu objavljeno je 2.978 slobodnih radnih mjesta više ili 10,14% (u 2018. godini objavljeno je 29.366 slobodnih radnih mjesta). Učešće tražnje nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage (I i II sss) u ukupnoj tražnji je veće u odnosu na predhodni period (2018 – 34,39% : 2019 – 37,20%), a nominalno je veća za 1.933 slobodnih radnih mjesta ili 19,14% (10.099 : 12.032), učešće kod srednjeg obrazovanja se smanjilo sa 43,21% na 41,80%, a nominalno se povećalo za 832 (12.689 : 13.521), dok se kod visokog obrazovanja smanjilo sa 22,40% na 21%, a nominalno je veće za 213 lica (6.578 : 6.791).
- Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem realizovao se po sedmi put za 2018/2019. godinu. I ovog puta poslodavci su iskazali veliko interesovanje za Program, što je rezultiralo oglašavanjem 11.005 slobodnih radnih mjesta za stručno osposobljavanje, od čega 4.251 slobodnih radnih mjesta za javni sektor, a za privatni sektor 6.754 slobodna radna mjesta. Broj visokoškolaca koji su aplicirali za učešće u Programu stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem je 3.447, a njih 3.298 je uključeno u Program.
- Prema podacima iz Ministarstva unutrašnjih poslova, kao nadležnog za izdavanje dozvola za privremeni boravak i rad stranaca, u 2019. godini izdato je 27.634 dozvola za rad i zapošljavanje stranaca (15.582 u kvoti i 12.052 van kvote) što je za 1.307 ili 4,96% dozvola više u odnosu na 2018. godinu (26.327).

Dominantno pozitivni trendovi na tržištu rada iz 2018. godine, koje prati Zavod, su nastavljeni i u 2019. godini, a oni se ogledaju, prije svega, u smanjenju registrovane stope nezaposlenosti, smanjenju broja nezaposlenih lica u svim regionima, smanjenju broja nezaposlenih mladih i njihovog učešća u ukupnoj nezaposlenosti, rastu tražnje koja se iskazuje kroz povećanje broja oglašanih slobodnih radnih mjesta kao i pokazatelja tržišta rada koje prati MONSTAT.

Ipak, stanje na tržištu rada je i dalje složeno sa nizom izazova koji ograničavaju, odnosno uslovljavaju povoljnija kretanja na tom tržištu koji se, u osnovi, mogu svesti na sledeće:

- Niska stopa aktivnosti radne snage i visoka stopa nezaposlenosti;
- Nedovoljna uključenost mladih, žena i drugih osjetljivih grupa na tržište rada;
- Regionalne razlike u zaposlenosti i nezaposlenosti;
- Visok nivo neformalne zaposlenosti;
- Nedovoljna usklađenost ponude i tražnje;
- Nisko učešće građana u programima cjeloživotnog učenja;
- Nedovoljna povezanost mjera aktivacije i socijalne pomoći;
- Nizak nivo uključivanja lica sa invaliditetom i ranjivih grupa na tržište rada.

II Mjere i aktivnosti Akcionog plana zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za 2020. godinu

Budžetom Crne Gore za 2020. godinu u dijelu mjera i aktivnosti iz Akcionog plana koga sprovodi Zavod za zapošljavanje predviđeno je 11.500.000,00 Eur, a od toga se 8.300,000,00 Eur odnosi na Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Prioritet I: Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti

U okviru Prioriteta I – Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti su postavljena tri cilja:

- Cilj 1. Stimulisanje kreiranja zaposlenosti i podsticanje konkurentnosti unapređenjem poslovnog okruženja;
- Cilj 2. Povećanje efikasnosti mjera aktivne politike zapošljavanja sa posebnim naglaskom na uključivanje na tržište rada mladih, žena i dugoročno nezaposlenih lica;
- Cilj 3. Obezbeđivanje veće zaposlenosti u nerazvijenim područjima Crne Gore.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je nosilac ili jedan od nosilaca sledećih aktivnosti obuhvaćenih Prioritetom:

- Podrška samozapošljavanju kroz Program grantova za samozapošljavanje Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, (cilj 2);
- Realizacija programa obrazovanja i osposobljavanja za sticanje stručnih kvalifikacija i ključnih vještina, (cilj 2);
- Realizacija programa javnih radova, (cilj 2);
- Realizacija programa osposobljavanja za rad kod poslodavca i osposobljavanja za samostalan rad, (cilj 2);
- Realizacija drugih mjera usmjerenih na povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenje nezaposlenosti (programi koji targetiraju žene, mlade, dugoročno nezaposlene i druge posebno osjetljive grupe nezaposlenih lica), (nosioci aktivnosti ZZZCG/CSR), (cilj 2);
- Realizacija sporazuma o procesu socijalne aktivacije radno sposobnih korisnika MOP-a, (cilj 2);
- Mapiranje i aktivacija mladih (15-29) koji nisu zaposleni, niti u sistemu obrazovanja ili obuka (NEET), (nosioci aktivnosti MRSS/ZZZCG), (cilj 2);

- Podsticanje razvoja preduzetništva putem kreditiranja, pod uslovima povoljnijim od tržišnih, onih biznis ideja koje u sebi sadrže novo zapošljavanje sa posebnim akcentom na manje razvijena područja, (cilj 3);
- Sprovođenje obuka za preduzetnike i lica koja započinju biznis, (cilj 3).

Realizacija mjera/aktivnosti u okviru Prioriteta I

Opšti cilj projekta „Program grantova za samozapošljavanje“ je povećanje efikasnosti i pokrivenosti aktivnih mjera tržišta rada sa naglaskom na podsticaj za samozapošljavanje. Specifični cilj projekta je doprinositi zapošljavanju kroz finansijsku i nefinansijsku podršku u cilju podsticanja preduzetništva, samozapošljavanja i otvaranja novih radnih mjesta.

Projekat *“Program grantova za samozapošljavanje”* je finansiran sredstvima Evropske unije. Sprovodi se u okviru sektorskog operativnog programa za edukaciju, zapošljavanje i socijalnu zaštitu. Takođe, projekat funkcioniše posredstvom poziva za podnošenje prijedloga projekata. Implementacija projekta je počela u septembru 2019. godine i trajaće 36 mjeseci.

Očekuje se da rezultat projekta u periodu od 3 godine bude najmanje 400 otvorenih novih radnih mjesta, po pozivu između 130 i 140. Ukupni iznos cjelokupnog projekta, u trajanju od 3 godine je 3.500.000 Eur. U okviru projekta *“Program grantova za samozapošljavanje”* pokrenut je prvi poziv u oktobru 2019. godine, drugi poziv će biti objavljen u 2020. godini, a treći poziv u 2021. godini. Ukupni indikativni iznos koji je na raspolaganju u okviru prvog poziva je 1.138.000 Eur. Ugovarač zadržava pravo da ne dodijeli sva raspoloživa sredstva.

Tokom januara 2020. godine Centralna komisija koja je odlukom direktora Zavoda za zapošljavanje konstituisana u okviru projekta *“Program grantova za samozapošljavanje”* izvršiće evaluaciju biznis planova koji su podnosioci zahtjeva za sredstva granta podnijeli nakon poziva iz oktobra 2019. godine. Broj zahtjeva za dodjelu sredstava granta za samozapošljavanje iz oktobarskog poziva iznosi 135, na osnovu čega možemo zaključiti da će projekcija otvaranja između 130 i 140 radnih mjesta približno biti ostvarena, pri čemu treba uzeti u obzir da neće svi zahtjevi koji su podnijeti biti i pozitivno ocijenjeni od strane Centralne komisije, pa shodno tome ni odobreni.

Rok za pripremu rang liste ocjene kvaliteta primljenih prijedloga projekata je 27.01.2020. godine, nakon čega će sa pozitivno ocijenjenim podnosiocima zahtjeva biti potpisani ugovori o korišćenju sredstava granta. Ugovori sa odabranim korisnicima treba da budu potpisani najkasnije 28.02.2020. godine. Krajnji rok za završetak aktivnosti projekta za podnosiocima zahtjeva iz oktobra 2019. godine je 31.12.2020. godine.

Tokom marta 2020. godine očekuje se drugi poziv za dodjelu sredstava granta za samozapošljavanje.

Budžetom Crne Gore za 2020. godinu za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja, ne uključujući Program samozapošljavanja, predviđena su finansijska sredstva u iznosu od 3.000.000,00 Eur.

U okviru raspoloživih sredstava za 2020. godinu, planirano je da se za 1.920 prioritetno mladih, dugoročno nezaposlenih i lica ženskog pola, realizuju slijedeće mjere aktivne politike zapošljavanja, u cilju njihovog efikasnijeg uključivanja na tržište rada:

- **Obrazovanje i osposobljavanje odraslih**, realizovaće se kroz programe sticanja stručnih kvalifikacija i ključnih vještina u saradnji sa organizatorima obrazovanja odraslih prioritetno, za nezaposlena lica suficitarnih zanimanja. Programima će se obuhvatiti najmanje 620 lica, od kojih programima sticanja stručnih kvalifikacija traženih na tržištu rada 320, a programima sticanja znanja i vještina (komunikacijske, IT, znanja stranih jezika ...) potrebnih za obavljanje poslova određenog zanimanja 300 lica. Očekuje se da će 90% učesnika programa sa uspjehom završiti programe (steći sertifikate) i uvećati konkurentnost na tržištu rada. Dodatno, očekuje se, da se u periodu do šest mjeseci od dana sticanja stručne kvalifikacije zaposli 20% učesnika programa sticanja stručnih kvalifikacija.
- Programi **javni rad** sprovodiće se kroz programe humanitarnih, edukativnih, socijalnih, ekoloških, komunalnih, infrastrukturnih sadržaja, očuvanja kulturnih i historijskih spomenika i kroz programe u drugim oblastima od javnog interesa, u saradnji sa poslodavcima. Ovim programima omogućiće se otvaranje privremenih netržišnih poslova za zapošljavanje najmanje 400 nezaposlenih lica, koja su zbog različitih okolnosti u riziku od socijalne isključenosti, zbog čega su u nepovoljnijem položaju na tržištu rada. Očekuje se da će zaposleni u programima javnog rada obavljanjem radnih zadataka u realnom radnom okruženju steći primjenljiva znanja, održati i unaprijediti radne vještine čime će se povećati njihova zapošljivost na otvorenom tržištu rada.
- **Osposobljavanje za rad kod poslodavca** realizovaće se, u saradnji sa poslodavcima, za nezaposlena lica koja su zbog nedostatka praktičnih znanja i vještina u nepovoljnijem položaju na tržištu rada. Planirano je da se kroz program zaposli 250 nezaposlenih lica, u trajanju od tri mjeseca. Očekuje se da 90% učesnika programa sa uspjehom završi program, odnosno stekne znanja, vještine i kompetencije potrebne za samostalno obavljanje poslova i radnih zadataka određenih radnih mjesta. Takođe se očekuje da poslodavci – izvođači programa i nakon završetka programa sa 40% uspješnih učesnika produže radni odnos.
- **Osposobljavanja za samostalan rad** realizovaće se, u saradnji sa poslodavcima, za nezaposlena lica bez radnog iskustva u nivou obrazovanja. Ovim licima omogućiće se da uz mentorstvo steknu znanja, vještine i kompetencije potrebne za samostalno obavljanje poslova u nivou obrazovanja, odnosno steknu uslov za polaganje stručnog ispita. Planirano je da se kroz program zaposli 250 nezaposlenih lica u trajanju od šest mjeseci. Očekuje se da 90% učesnika programa sa uspjehom završi program. Takođe se očekuje da poslodavci – izvođači programa i nakon završetka programa sa 30% uspješnih učesnika produže radni odnos.
- Druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenje nezaposlenosti realizovaće se kroz programe aktivne politike zapošljavanja sa posebnim naglaskom na uključivanje, mladih, žena, dugoročno nezaposlenih i drugih posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica. Planirano je da se kroz ove programe zaposli 350 nezaposlenih lica, u trajanju od pet do sedam mjeseci.

Nezaposlena lica za vrijeme obrazovanja, osposobljavanja i uključivanja u druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenje nezaposlenosti imaju pravo na novčanu pomoć i troškove prevoza za vrijeme trajanja odnosnih programa.

U cilju sprovođenja mjera aktivne politike zapošljavanja utvrđenih ovim Programom rada, Upravni odbor Zavoda će donijeti pojedinačne programe za svaku od navedenih mjera. Programima za sprovođenje mjera utvrdiće se: *uslovi* koje moraju ispuniti kako pravna lica koja će sprovođiti programe, tako i nezaposlena lica koja će se uključivati u programe, *ciljevi i očekivani rezultati* realizacije pojedinih mjera, kao i indikatori za mjerenje uspješnosti mjera, *ciljne grupe* kojima su pojedine mjere namijenjeni, *kriterijumi izbora*, kako izvođača, tako i učesnika mjera, *način sprovođenja i monitoringa* pojedinih mjera, kao i *obim sredstava* za njihovo finansiranje.

Na osnovu Sporazuma između Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i centara za socijalni rad u procesu socijalne aktivacije radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice, zaključenog 30.06.2017.godine, i u 2020. godini nastaviće se saradnja Zavoda i centara za socijalni rad u cilju aktivacije radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice. Socijalna aktivacija korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice vodi unapređenju socijalne inkluzije i sistema socijalne zaštite, kroz bolju pokrivenost i aktivaciju ove ranjive kategorije. Socijalna aktivacija podrazumijeva pružanje pomoći socijalno isključenim osobama, gdje se lica, kroz izradu individualnog plana aktivacije, usmjeravaju da prihvate programe podrške i na taj način povećaju pristup tržištu rada.

Tokom 2020. godine planirane su aktivnosti koje će doprinijeti aktivaciji mladih koji nijesu ni u sistemu obrazovanja, ni na tržištu rada, sa sjevera Crne Gore. Ove aktivnosti se odnose na identifikaciju mladih NEETsa, profilisanje individualnih potreba, kreiranje pravca tranzicije na tržište rada, kao i uključivanje u programe, u slučajevima gdje je to potrebno.

Budžetom Crne Gore za 2020. godinu, na poziciji kreditne podrške razvoju preduzetništva, predviđena su finansijska sredstva u iznosu 200.000,00 Eur (za 30-40 korisnika).

Tokom 2020. godine nastaviće se realizacija Inoviranog programa za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva u Crnoj Gori, čiji je cilj podsticanje razvoja preduzetništva u Crnoj Gori kroz podršku razvoja postojećih i stvaranja novih preduzeća, sa akcentom na sjever i manje razvijene opštine. Uslovi kreditiranja putem ovog programa su povoljniji od tržišnih, niže kamatne stope, duži grejs period i duži rok povraćaja sredstava.

Za kreditna sredstva putem ovog Programa mogu konkurisati:

- nezaposlena lica sa evidencije nezaposlenih lica Zavoda za zapošljavanje,
- mala preduzeća,
- preduzetnici,
- poljoprivredni osiguranici.

Inoviranim programom odobravaju se krediti za realizaciju biznis ideja iz svih djelatnosti, svih opština u Crnoj Gori, licima svih stepena stručne spreme i godina starosti.

Programom je predviđeno da sva zainteresovana lica za kreditna sredstva prođu trodnevnu edukaciju koju vodi stručni tim, kojeg čine zaposleni u Zavodu: Savjetnik za kreditiranje, Savjetnik za profesionalnu orijentaciju i Savjetnik za rad sa nezaposlenim licima. Edukacija preduzetnika je uvrštena u proceduru dodjele kredita radi omogućavanja nezaposlenim licima da steknu elementarna znanja iz ove oblasti – registracija djelatnosti, poslovni ugovori i radni odnosi, finansije, izrada biznis plana, pretpostavke za uspješan start malog biznisa.

Zavod će u 2020. godini za korisnike kredita organizovati »Specijalističke obuke i edukacije iz oblasti poslovnih vještina korisnicima kredita Zavoda za zapošljavanje Crne Gore« u trajanju od dva dana u svim područnim jedinicama. Ova obuka je namijenjena početnicima u biznisu i sprovede je licencirani provajderi, i to iz oblasti – menadžmenta, poslovnog planiranja, pravne regulative, marketinga, poslovne komunikacije, elektronskog poslovanja, finansija, a sve u cilju pružanja dodatne podrške i osnaživanja početnika u biznisu.

Za 100 preduzetnika i pravnih lica – korisnika kredita od planiranih sredstava predviđeno je 4.990,00 Eur za sprovođenje obuka.

PRIORITET II: Efikasno funkcionisanje tržišta rada

Prioritet II obuhvata tri cilja:

- Cilj 1: Usaglašavanje sa evropskom regulativom politike zapošljavanja i socijalne politike;
- Cilj 2: Promovisanje fleksigurnosti i smanjivanje rigidnosti zakonodavne zaštite zaposlenja;
- Cilj 3: Podsticanje formalizacije neformalne zaposlenosti.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je nosilac ili jedan od nosilaca sledećih aktivnosti obuhvaćenih Prioritetom II:

- Razvoj kapaciteta i kadrovsko jačanje Zavoda za zapošljavanje za uključivanje u EURES mrežu, (cilj 1);
- Unapređenje nivoa povezanosti poslodavaca i nezaposlenih putem informacionog sistema i kroz razvoj neposredne komunikacije (informatičko povezivanje, posjete poslodavcima, sajmovi zapošljavanja, okrugli stolovi), (cilj 2);
- Sprovođenje aktivnosti posredovanja u zapošljavanju, (cilj 2);

Realizacija mjera/aktivnosti u okviru Prioriteta II

Zavod u toku 2020. planira aktivnosti koje treba da dodatno unaprijede administrativne i tehničke kapacitete u cilju ispunjavanja obaveza zacrtanih Planom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Potrebe za jačanjem administrativnih kapaciteta se trebaju realizovati kroz razne vrste teorijskih i praktičnih obuka usmjerenih na upoznavanje sa principima, funkcionisanjem i načinom pružanja usluga iz oblasti EURES-a i prateća usavršavanje zaposlenih. Radi uključivanja u EURES biće potreban i format podataka koje EURES koristi u razmjeni podataka, tj. biće potrebna nadogradnju informacionog sistema sistema – izrada novih programskih modula i obezbjeđenje potrebne kompjuterske opreme. Plan je da se sredstva za ove namjene obezbjede iz Budžeta Zavoda i razne vrste fondova Evropske unije.

Pored gore navedenih obaveza, potrebno je, u sklopu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, tokom 2020. godine usaglašavati crnogorsko zakonodavstvo sa evropskim i donositi dodatna zakonska rješenja, kako bi se uspostavili standardi koji postoje u zemljama EU, a odnose se na načelo slobode kretanja radnika i prava koja iz toga proizilaze.

U sklopu aktivnosti vezanih za pružanje usluga našim građanima pri zapošljavanju u inostranstvu, za 2020. godinu je planirano dalje širenje saradnje sa drugim javnim službama za zapošljavanje.

Poseban akcenat treba staviti na informisanje građana Crne Gore o procedurama i postupcima tokom traženja posla u inostranstvu i, eventualnog, apliciranja za vizu u cilju, prije svega, zaštite naših građana. Informisanje će se vršiti putem medija, sajta Zavoda, organizovanja sajмова zapošljavanja, telefonskim putem ili lično.

Kao i u prethodnom periodu, u narednoj 2020. godini planiramo da nastavimo dobru saradnju **sa poslodavcima** kao našim glavnim partnerima u cilju što većeg zapošljavanja domaće radne snage. Ta saradnja će se odnositi na podsticanje poslodavaca, da više koriste usluge koje im Zavod za zapošljavanje stavlja na raspolaganje, kao i kontinuirano unapređivanje tih usluga i njihovo usklađivanje sa potrebama poslodavaca, kako bi efikasnije posredovali pri zapošljavanju lica sa naše evidencije.

Kvalitetan i brz servis Zavoda za zapošljavanje na svim nivoima, u svim našim područnim jedinicama i biroima rada, će se odvijati putem sljedećih usluga:

- Oglašavanje slobodnih radnih mjesta,
- Posredovanje poslodavcima po osnovu njihovih zahtjeva za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta, predselekcija i selekcija kandidata;
- Posredovanje, praćenje i informisanje kod sezonskog zapošljavanja;
- Obilasci poslodavaca;
- Pomoć poslodavcima - ustupanje prostora za obavljanje intervjua sa nezaposlenim licima, pravna i tehnička pomoć,
- Vođenje centralne baze podataka o organizatorima, korisnicima volonterskog rada i volonterima,
- Sajmovi zapošljavanja, tematski sastanci, prezentacije, okrugli stolovi i druge aktivnosti koje se odnose na informisanje o promjenama i novim zakonskim rješenjima i procedurama iz oblasti rada i zapošljavanja.

Oglašavanje slobodnih radnih mjesta – Na osnovu Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, poslodavci su obavezni da prijavljuju slobodna radna mjesta. Zavod za zapošljavanje na zahtjev poslodavaca, ima obavezu da oglosi prijavljena slobodna radna mjesta na oglasnim tablama, u svojim područnim jedinicama i biroima rada, na svojoj internet stranici i u medijima, čime se omogućava praćenje ponude i tražnje na tržištu rada. Ova usluga, koju Zavod za zapošljavanje pruža poslodavcima je besplatna i omogućava im da dođu do neophodne radne snage. Obzirom da obim i struktura oglašavanja slobodnih radnih mjesta, zavise od trendova i dinamike u oblasti privrede i vanprivrede, Zavod za zapošljavanje će i kroz ovu uslugu, biti partner poslodavcima u podršci novom zapošljavanju.

Posredovanje u zapošljavanju je osnovna usluga Zavoda za zapošljavanje koja se realizuje na osnovu zahtjeva poslodavaca za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta. Kako bi zadovoljili iskazane potrebe poslodavaca, u našim biroima rada će se organizovati aktivnosti regrutacije, predselekcije i selekcije, kojima se vrši izbor kandidata. Putem naloga za posredovanje se utvrđuju potrebe poslodavaca, koji sadrži osnovne podatke o zahtjevima radnog mjesta (školska sprema, radno iskustvo, posebna znanja i vještine, karakteristike zaposlenog i dr.). Po zadatim kriterijumima, na osnovu dobijenih informacija, savjetnici za posredovanje iz baze nezaposlenih lica regrutuju odgovarajuće kandidate, koji potom učestvuju u postupku predselekcije i selekcije.

Navedeni postupak sa izabranim kandidatima rade savjetnici za rad sa poslodavcima. Predselekcija ima cilj, da se putem grupnih razgovora sa više nezaposlenih lica, ustanovi njihovo iskustvo, kompetencije i motivisanost za rad na odgovarajućem upražnjenom radnom mjestu, kako bi se poslodavcima uputili oni kandidati koji ispunjavaju tražene uslove.

Nakon predselekcije se rade selekcije u prisustvu poslodavaca koji, uz pomoć savjetnika za rad sa poslodavcima ili samostalno, obavljaju grupne ili individualne intervju sa nezaposlenim licima i odabiraju one koji im odgovaraju. Na taj način se postiže višestruki pozitivan efekat, jer se na jednom mjestu direktno sučeljavaju ponuda i tražnja, odnosno vrši upoznavanje onih koji posao traže i onih koji posao nude.

Sezonsko zapošljavanje je vid zapošljavanja koji sve značajnije utiče na ublažavanje problema nezaposlenosti u zemlji, jer se u toku sezone na ovim poslovima godišnje angažuje značajan broj nezaposlenih lica. Obzirom, da smo u protekloj godini premašili planiranih 10.000 zaposlenih sezonaca, planiramo, da i tokom ove godine poseban značaj pridamo zapošljavanju domaće radne snage na sezonskim poslovima i nastavimo trend rasta.

U komunikacijama sa poslodavcima, u ovom segmentu rada planiramo da usmjerimo aktivnosti ka stimulisanju domaće sezonske radne snage, kako u fazi pripreme, tako i u direktnom radnom angažovanju, kada su u pitanju uslovi smještaja, troškovi prevoza, sanitarni pregledi, radno vrijeme itd. Da bi postigli planirani cilj, bićemo na raspolaganju poslodavcima na sve načine, kadrovski, prostorno, kao i preko mobilnih timova na terenu kako bi bili njihov efikasan servis.

Obilasci poslodavaca - U toku 2020. godine planiramo da nastavimo sa dobrom praksom obilazaka poslodavaca, radi utvrđivanja njihovih potreba za domaćom radnom snagom, kako bi na kvalitetan način i na vrijeme iz naše evidencije mogli da im obezbijedimo adekvatnu radnu snagu. Kako bi se navedeno realizovalo, planiramo niz aktivnosti, kao što su: organizovanje okruglih stolova i prezentacija, organizacija i suorganizacija sajмова zapošljavanja i drugih sličnih događaja. Nastavićemo partnersku saradnju sa udruženjima poslodavaca, Studentskim parlamentom i NVO sektorom, kao i sa drugim relevantnim institucijama sistema kojih se tiče ova oblast.

Pored navedenog, posebno ćemo se posvetiti intenzivnijem obilasku poslodavaca, kako bi precizno utvrdili njihove potrebe za radnom snagom i predstavili im naše programe i aktivnosti koje planiramo da realizujemo, kao i sve pogodnosti koje mogu ostvariti prilikom zapošljavanja novih radnika, posebno teže zapošljiva lica.

I u 2020. godini Zavod za zapošljavanje će posebnu pažnju obratiti na poslodavce koji zapošljavaju strane državljane, kako bi im u neposrednom kontaktu ukazali na značaj benefita koje mogu ostvariti ukoliko zaposle domaću radnu snagu.

PRIORITET III: Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada

Prioritetom III su obuhvaćeni sledeći ciljevi:

- Cilj 1: Promovisanje pristupa i učešća odraslih u cjeloživotno učenju;
- Cilj 2: Unapređenje kvaliteta obrazovanja na svim nivoima i uslaglašavanje sa potrebama tržišta rada.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je nosilac sledeće aktivnosti obuhvaćene Prioritetom III:

- Promovisanje stručnog obrazovanja orijentisanog prema potrebama tržišta rada i strateškim opredjeljenjima Crne Gore, (nosioci aktivnosti CSO/ MP/ ZZZCG/ socijalni partneri/ škole/ fakulteti), (cilj 1);
- Programi profesionalne orijentacije (cilj 2).

Realizacija mjera/aktivnosti u okviru Prioriteta III

Zavod će se, sa ostalim nosiocima aktivnosti, aktivno uključiti u promovisanje stručnog obrazovanja orijentisanog prema potrebama tržišta rada i strateškim opredjeljenjima Crne Gore.

Tokom 2020. godine kontinuirano će se realizovati aktivnosti iz oblasti profesionalne orijentacije. U skladu sa novom zakonskom regulativom iz oblasti zapošljavanja profesionalna orijentacija je definisana kao usluga za tržište rada koja obuhvata skup različitih stručnih postupaka kojima se identifikuju mogućnosti nezaposlenog lica pri izboru zanimanja, promjeni zanimanja i donošenju odluka u vezi sa karijernim razvojem, odnosno usklađivanje individualnih potreba sa zahtjevima tržišta rada.

Usluga profesionalne orijentacije podrazumijeva realizaciju opštih i posebnih programa koji se u odnosu na metod rada dijele na individualne i grupne.

Opšti obuhvataju profesionalno informisanje i profesionalno savjetovanje. Individualni programi profesionalne orijentacije podrazumijevaju u prosjeku dva susreta savjetnika za profesionalnu orijentaciju i korisnika, dok se grupni programi baziraju na radioničarskom tipu rada, gdje korisnici kroz grupne i individualne aktivnosti usvajaju znanja i vještine. Grupni rad uključuje od 7 do 16 učesnika, dok se vremenski okvir pružanja usluga kreće od 45 do 90, odnosno 270 minuta dnevno, zavisno od strukture programa. Opšti programi profesionalne orijentacije podrazumijevaju pružanje usluga profesionalnog informisanja; profesionalnog savjetovanja; psihološke obrade uz primjenu odgovarajuće testovne baterije i preSelekciju, odnosno selekcije za zapošljavanje ili uključivanje u programe aktivne politike zapošljavanja.

U 2020. planirana je realizacija i posebnih programa profesionalne orijentacije: "Karijerna orijentacija i tržište rada u osnovnim i srednjim školama" i "Podsticanje karijernog razvoja neposredno zapošljivih nezaposlenih lica".

Program "Podsticanje karijernog razvoja neposredno zapošljivih nezaposlenih lica" realizuje se u cilju podsticanja profesionalnog razvoja kandidata za zapošljavanje. Program se realizuje, kroz radionice, u trajanju od jednog do tri dana. Koncipiran je tako da sažima program usmjeren

ka socijalnoj formi, program fokusiran na informisanju, motivisanju i aktivnom traženju zaposlenja.

Program “Karijerna orijentacija i tržište rada u osnovnim i srednjim školama”, koji je iniciran od strane Zavoda za zapošljavanje i Ministarstva prosvjete, realizuje se kontinuirano, počev od 2011. godine. Program je pokrenut u namjeri da se mladima u obrazovnom sistemu koji izlaze na tržište rada i/ili nastavljaju školovanje pruži osnova za podsticanje karijernog razvoja, pravilnog izbora zanimanja, izbora zaposlenja, razvijanje ideje o preduzetništvu i sl., odnosno da se učenicima osnovnih i srednjih škola pruži mogućnost pravovremenog profesionalnog informisanja o segmentima značajnim za izbor zanimanja i karijernog razvoja. Ovaj program se realizuje za učenike osnovnih i srednjih škola koji nastavljaju školovanje i za učenike srednjih stručnih škola koji izlaze na tržište rada.

Za 2020. godinu planirana je izrada Informatora namijenjenog učenicima koji završavaju osnovnu školu.

PRIORITET IV: Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva

Prioritetom IV su obuhvaćeni sledeći ciljevi:

- Cilj 1: Unapređenje socijalne inkluzije i sistema socijalne i dječje zaštite, u cilju bolje pokrivenosti i aktivacije ranjivih grupa;
- Cilj 2: Integracija u obrazovanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom;
- Cilj 3: Uključivanje društveno ranjivih grupa na tržište rada.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je nosilac ili jedan od nosilaca sledećih aktivnosti obuhvaćenih Prioritetom IV:

- Sprovođenje mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja (nosioci MRSS/ CSR/ ZZZCG/ socijalni partneri), (cilj 1);
- Kreiranje programa aktivne politike zapošljavanja za lica sa invaliditetom (cilj 2);
- Sprovođenje procjene invaliditeta u okviru komisije za profesionalnu rehabilitaciju, (ZZZCG/ Komisije za profesionalnu rehabilitaciju) (cilj 2);
- Sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom (nosioci ZZZCG/ Licencirani izvođači profesionalne rehabilitacije), (cilj 2);
- Finansiranje grant šema za podsticanje zapošljavanja lica sa invaliditetom (cilj 2);
- Unapređenje zapošljavanja lica sa invaliditetom kroz subvencionirano zapošljavanje lica sa invaliditetom (cilj 2);
- Podrška razvoju preduzetništva za lica sa invaliditetom (cilj 2);
- Realizacija programa obrazovanja, za sticanje stručne kvalifikacije za RE populaciju (cilj 3);
- Realizacija programa javnih radova za RE populaciju (cilj 3);

Realizacija mjera/ aktivnosti u okviru Prioriteta IV

Sprovođenje mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja u 2020. godini odvijace se u skladu sa potrebama lica iskazanim u individualnom planu

aktivacije, koji je definisan Pravilnikom o sadržini i obliku individualnog plana aktivacije i načinu sprovođenja mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja. Na inicijativu centara za socijalni rad, Zavod učestvuje u aktivaciji nezaposlenih lica – korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice. U toku 2020. godine, aktivacija radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja će se odvijati kroz pružanje usluga informisanja, savjetovanja i motivisanja, kao i kroz uključivanje u programe aktivne politike zapošljavanja i posredovanje u zapošljavanju.

Budžetom za 2020. godinu, na poziciji Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom iznosi **8.300.000,00€**.

U oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, u 2020. godini planiraju se sledeće aktivnosti:

- Kontinuirani rad komisija za profesionalnu rehabilitaciju, po zahtjevima za utvrđivanje procenta invaliditeta, preostale radne sposobnosti, mogućnosti zapošljavanja i po zahtjevima za priznavanje prava na uključivanja u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije. Pored rada komisije za profesionalnu rehabilitaciju, u 2020. godini planira se i raspisivanje javnog poziva za finansiranje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom što će iziskivati kontinuirani rad Komisije za ocjenu predloga projekata, kao i Komisija za praćenje projekata finansiranih putem grant šema;
- Sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije kod izabranih izvođača profesionalne rehabilitacije, u kojima učestvuju nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, na osnovu plana profesionalne rehabilitacije koji su zaključili sa savjetnikom za profesionalnu rehabilitaciju;
- Uključivanje lica sa invaliditetom u mjere aktivne politike zapošljavanja (informisanje o mogućnostima i uslovima zapošljavanja, profesionalnu orijentaciju, informativno motivacione radionice, javni rad, finansiranje zarada pripravnika, obrazovanje i osposobljavanje odraslih, podrška samozapošljavanju i dr.);
- Finansiranje grant šema za podsticanje zapošljavanje lica sa invaliditetom u cilju otvaranja novih radnih mjesta i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- Dodjela subvencija za zapošljavanje lica sa invaliditetom (bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zapošljavanje lica sa invaliditetom; kreditna sredstva pod povoljnim uslovima za kupovinu mašina, opreme i alata potrebnog za zapošljavanje lica sa invaliditetom; učešće u finansiranju ličnih troškova asistenta (pomagača u radu) lica sa invaliditetom i subvencije zarade lica sa invaliditetom koje zaposli). Bilježi se konstantan rast broja subvencija, pa je za očekivati da u sledećoj godini imamo veće izdatke na ovoj budžetskoj stavci u odnosu na 2019. godinu.
- Dodjela novčanih pomoći polaznicima programa profesionalne rehabilitacije za vrijeme trajanja programa, koja ne može biti veća od 15% prosječne mjesečne bruto zarade u Crnoj Gori ostvarene u prethodnoj godini;

- Unapređenje baze podataka za lica sa invaliditetom, koja je sastavni dio aplikativnog programa evidencije nezaposlenih lica, u dijelu koji se odnosi na primjenu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom;

Iako nije navedeno u troškovima za 2020. godinu, zbog povećanja broja poslodavaca koji ostvaruju pravo na subvenciju, kao i velikog broja lica koja su uključena u projekte putem grant šema, planira se obezbjeđenje sredstava koja bi bila opredijeljena sredstva za tehničko unaprijeđivanje baze podataka o licima sa invaliditetom. Na ovaj način bi poboljšalo praćenje realizacije mjera i aktivnosti koje se finansiraju iz Fonda, a značajno bi se i olakšala analiza uspješnosti sprovedenih mjera.

Za nezaposlena lica sa evidencije Zavoda, koja se izjašnjavaju kao **Romi i Egipćani** planirane su mjere koje podrazumijevaju uključivanje ovih lica u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih, javne radove kao i posredovanje prilikom sezonskog zapošljavanja. Angažovanje ovih lica zavisi od njihovog obrazovnog nivoa, posjedovanja tržišno upotrebljivih znanja, sposobnosti i vještina, odnosa prema radu i zaposlenju, načina na koji svoja znanja i sposobnosti koriste, kao i od socijalnog konteksta u kojem žive.

Planirano je da se programima sticanja stručnih kvalifikacija obuhvati 30 nezaposlenih lica RE populacije.

Kroz programe javnog rada sprovodiće se programi humanitarnih, edukativnih, socijalnih, ekoloških, komunalnih, infrastrukturnih sadržaja kao i programi u drugim oblastima od javnog interesa, u saradnji sa poslodavcima, kojim će se omogućiti otvaranje privremenih netržišnih poslova za zapošljavanje 20 pripadnika RE populacije, koja su zbog različitih okolnosti u riziku od socijalne isključenosti, zbog čega su u nepovoljnijem položaju na tržištu rada.

III Finansijski okvir za realizaciju Programa rada Zavoda u 2020. godini

Finansijski okvir za realizaciju aktivnosti iz Programa rada za 2020. godinu definisan je u skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2020. godinu:

R/b	Naziv aktivnosti	Finansijska sredstva (Eur)
1	Javni rad	730,000.00
2	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih	350,000.00
3	Osposobljavanje za rad kod poslodavca	273,000.00
4	Osposobljavanje za samostalan rad	546,000.00
5	Programi namijenjeni RE populaciji	50,000.00
6	Druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti	801,000.00
7	Obuke za preduzetnike koji započinju biznis	4,990.00
8	Novčana pomoć i troškovi prevoza	245,010.00
9	Krediti za samozapošljavanje	200,000.00
10	Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje lica sa invaliditetom i teže zapošljiva lica	8,300,000.00
10.1	Programi profesionalne rehabilitacije	500,000.00
10.2	Rad komisije za profesionalnu rehabilitaciju, Savjeta Fonda, Komisije za ocjenu projekata grant šema, Komisija za praćenje projekata grant šema i dr.	170,000.00
10.3	Stimulisanje zapošljavanja lica sa invaliditetom (subvencije zarada, prilagođavanje radnog mjesta)	4,500,000.00
10.4	Finansiranje grant šema	3,000,000.00
10.5	Mjere aktivne politike zapošljavanja	100,000.00
10.6	Podrška razvoja preduzetništva lica sa invaliditetom	30,000.00
	Ukupno Budžet Zavoda	11,500,000.00